

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ**

ΣΕ Γ΄ ΕΛΑΣΣΟΝΑ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια, την ...^η ... ..., με την εξής σύνθεση: Ιωάννης Σαρμάς, Πρόεδρος, Άννα Λιγωμένου και Κωνσταντίνος Κωστόπουλος, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Σταμάτιος Πουλής, Βασιλική Σοφianού, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Ασημίνα Σακελλαρίου, Νεκταρία Δουλιανάκη, Αικατερίνη Μποκόρου, Αντιγόνη Στίνη, Βασιλική Πέππα, Γρηγόριος Βαλληνδράς, Ευφροσύνη Παπαδημητρίου, Χριστίνα Κούνα, Ιωάννης Καλακίκος και Ελένη Σκορδά, Σύμβουλοι. Από τους ανωτέρω οι Σύμβουλοι Ιωάννης Καλακίκος και Ελένη Σκορδά μετείχαν ως αναπληρωματικά μέλη. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας: Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος Επικρατείας, ασκών καθήκοντα Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Για να δικάσει την από 23 Ιουνίου 2021 (ΑΒΔ: .../24.6.2021) αίτηση αναίρεσης του ... του ..., κατοίκου εξωτερικού [οδός ... (6-3), Ζιρόνα - Ισπανία, ...], ο οποίος παραστάθηκε μετά της πληρεξούσιας δικηγόρου του Ελένης Διονυσοπούλου (Α.Μ. Δ.Σ.Α. ...).

Κατά του Ελληνικού Δημοσίου, νομίμως εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά του Νομικού Συμβούλου του Κράτους Νικόλαου Καραγιώργη. Και

κατά του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.)», που εδρεύει στην Ανάβυσσο Αττικής (επί του 46,7 χλμ. της Λεωφόρου Αθηνών - Σουνίου) και εκπροσωπείται νόμιμα, το οποίο παραστάθηκε διά της πληρεξούσιας δικηγόρου του Αθηνάς Ράλλη (Α.Μ. Δ.Σ.Α. ...).

Με την αίτηση αυτή επιδιώκεται η αναίρεση της 1898/2020 απόφασης του IV Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία απορρίφθηκε έφεση του ήδη ανααιρεσείοντος.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε, το Δικαστήριο άκουσε:

Την πληρεξούσια δικηγόρο του ανααιρεσείοντος, η οποία ζήτησε την παραδοχή της αίτησης.

Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της αίτησης.

Την πληρεξούσια δικηγόρο του αναιρεσίβλητου ν.π.δ.δ., η οποία ζήτησε την απόρριψη της αίτησης. Και

Τον Επίτροπο της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ο οποίος πρότεινε την απόρριψη της αίτησης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο, με την παρουσία του Γραμματέως Γεωργίου Καρασαββίδη, συνήλθε στις 27 Μαρτίου 2024 σε τηλεδιάσκεψη, με τη χρήση της επίσημης κρατικής πλατφόρμας e-Presence.gov.gr, σύμφωνα με το άρθρο 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020, με την Άννα Λιγωμένου ως Προεδρεύουσα Αντιπρόεδρο και παρόντες τους δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από τον Πρόεδρο Ιωάννη Σαρμά, που αποχώρησε από την Υπηρεσία, λόγω λήξεως της τετραετούς θητείας του στη θέση αυτή και τον Σταμάτιο Πουλή, Σύμβουλο, ο οποίος διορίστηκε ήδη Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Άκουσε την εισήγηση της Συμβούλου Βασιλικής Σοφιανού και

Αφού σκέφθηκε κατά τον νόμο

Αποφάσισε τα εξής:

1. Για την υπό κρίση αίτηση καταβλήθηκε παράβολο ύψους 350 ευρώ (βλ. κωδικό ηλεκτρονικού παραβόλου ... .. της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών), το οποίο υπερβαίνει το κατά νόμο απαιτούμενο παράβολο, σύμφωνα με το άρθρο 309 παρ. 1 περ. γ' του ν. 4700/2020 (Α' 127/29.6.2020) που ίσχυε κατά τον χρόνο άσκησης της αίτησης, που ανέρχεται σε 150,00 ευρώ. Συνεπώς, το υπερβάλλον παράβολο, ποσού 200,00 ευρώ, πρέπει να επιστραφεί στον αιτούντα ως αχρεωστήτως καταβληθέν, ανεξάρτητα από την έκβαση της δίκης (βλ. άρθρο 310 παρ. 3 του ν. 4700/2020).

2. Με την κρινόμενη αίτηση ζητείται η αναίρεση της 1898/2020 απόφασης του IV Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, για τον αναφερόμενο σ' αυτήν λόγο. Με την απόφαση αυτή απορρίφθηκε η από 18.5.2018 έφεση και οι από 18.12.2018 πρόσθετοι λόγοι αυτής του ήδη αναιρεσειόντος κατά της ληφθείσας, κατά τη ...η/11.12.2017 συνεδρίαση, απόφασης (θέμα Ε.4) του διοικητικού συμβουλίου του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.)» (εφεξής ΕΛΚΕΘΕ), με την οποία καταλογίστηκε σε βάρος του αναιρεσειόντος, πρώην ερευνητή Γ' βαθμίδας στο Ινστιτούτο Ωκεανογραφίας του ΕΛΚΕΘΕ, το ποσό των 97.932,84 ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί στις προσαυξημένες αποδοχές που έλαβε κατά το χρονικό διάστημα άδειας λόγω υπηρεσιακής εκπαίδευσης (από 17.9.2007 έως και 31.8.2010 και από 18.9.2010 έως και 18.9.2012), με την αιτιολογία ότι αθέτησε την υποχρέωσή του να υπηρετήσει στο ως άνω ερευνητικό κέντρο για χρονικό διάστημα ίσο με το τριπλάσιο του χρόνου της άδειας.

3. Η ένδικη αίτηση έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα και κατά τα λοιπά νομότυπα. Είναι, επομένως, τυπικά δεκτή και πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω ως προς τη βασιμότητα του προβαλλόμενου λόγου.

4. Στο άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, που ορίζει ότι «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας», αναγνωρίζεται σε συνταγματικό επίπεδο, ως θεμελιώδης αρχή του δημοκρατικού πολιτεύματος, η αξία του ανθρώπου, η οποία επιβάλλει σε όλα τα όργανα της Πολιτείας όχι μόνο να σέβονται αλλά και να προστατεύουν την αξία αυτή, απέχοντας, μεταξύ άλλων, από τη λήψη διοικητικών μέτρων ή την επιβολή κυρώσεων που, ενόψει των περιστάσεων, θίγουν τη φυσική, ψυχική και κοινωνική υπόσταση του ανθρώπου και προσβάλλουν, ως εκ τούτου, τον πυρήνα της προσωπικότητάς του (βλ. ΑΠ Ολ. 40/1998, ΕλΣυν Ολ. 1820/2021, πρβλ. ΣτΕ Ολ. 250/2008 και κατ' αναλογία απόφ. Γερμανικού Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της 17.8.1956, BVerfGE 5,85).

5. Περαιτέρω, από τη διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος, η οποία ορίζει ότι «Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από τον νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας», προκύπτει ότι η αρχή της αναλογικότητας λαμβάνεται υπόψη για την ερμηνεία και εφαρμογή οποιουδήποτε κανόνα δικαίου και εφαρμόζεται στους κάθε είδους περιορισμούς που μπορεί να επιβληθούν στα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου. Επομένως, όταν θεσπίζονται ή επιβάλλονται δυσμενή μέτρα ή κυρώσεις σε βάρος των διοικουμένων απαιτείται να λαμβάνονται υπόψη κριτήρια αντικειμενικά που δικαιολογούνται από λόγους δημοσίου συμφέροντος και αυτά να πληρούν τα κριτήρια της αρχής της αναλογικότητας, ήτοι να είναι αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, να τελούν σε άμεση συνάφεια όχι μόνο προς αυτόν αλλά και προς το αντικείμενο της ρύθμισης ή του επιβαλλόμενου μέτρου και να είναι αναλογικά, να τελούν δηλ. σε εσωτερική αλληλουχία με τον επιδιωκόμενο σκοπό, ώστε η αναμενόμενη ωφέλεια να μην υπολείπεται της προκαλούμενης από αυτά βλάβης. Από την ως άνω δε αρχή σε συνδυασμό με την προεκτεθείσα διάταξη του άρθρου 2 του Συντάγματος, απορρέουν, μεταξύ άλλων, οι αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1277, 32/2018, 244/2017, ΣτΕ Ολ. 2649, 1738/2017, πρβλ. ΑΕΔ 14/2013, ΣτΕ 2034/2011 Ολ. 4731/2014, 640/2015 κ.ά., ΔΕΕ απόφ. της 18.11.2008, C- 158/07, Jacqueline Förster κατά Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep, σκ. 67), οι οποίες επιβάλλουν την προβλέψιμη εφαρμογή των διοικητικών μέτρων (βλ. ΕλΣυν 525/2019, 2076, 1176/2018, πρβλ. ΣτΕ 2811/2012 7μ., 144, 1976/2015), ιδίως εκείνων που συνεπάγονται σοβαρές επιπτώσεις στην κατάσταση του διοικουμένου.

6. Εξάλλου, οι δημόσιοι πόροι διανέμονται, κατά την άσκηση της γενικής δημοσιονομικής, οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής (βλ. άρθρα 82 παρ. 1 του Συντάγματος περί της χαρασσόμενης από την Κυβέρνηση γενικής πολιτικής της Χώρας, 79 παρ. 8 του Συντάγματος περί της ψήφισης από την Ολομέλεια της

Βουλής των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και 106 του Συντάγματος, για τον προγραμματισμό και συντονισμό της οικονομικής δραστηριότητας στη Χώρα, προς διασφάλιση της οικονομικής ανάπτυξης όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας ενόψει της εδραίωσης της κοινωνικής ειρήνης και της προστασίας του γενικού συμφέροντος), με γνώμονα την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, κατ' άρθρο 25 παρ. 1 α' του Συντάγματος, που περιλαμβάνει τις θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές της προστασίας των ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, της πολυεπίπεδης ισότητας (άρθρο 4 του Συντάγματος), της εθνικής, κοινωνικής, ενδογενεακής και διαγενεακής αλληλεγγύης (άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος), της δίκαιης αποταμίευσης (άρθρα 21, 25 παρ. 1 α' και 4, 26 και 120 του Συντάγματος), αλλά και της διασφάλισης της κοινωνικής ευημερίας, καθώς και της υπόστασης, της ασφάλειας, και της βιωσιμότητας του ίδιου του Κράτους. Παράλληλα, από τις διατάξεις του άρθρου 79 του Συντάγματος (με τις οποίες καθορίζεται η διαδικασία ψήφισης του προϋπολογισμού των εσόδων και εξόδων του Κράτους, του απολογισμού και του γενικού ισολογισμού του Κράτους, καθώς και έγκρισης των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, κατά τα ανωτέρω), σε συνδυασμό με αυτές του άρθρου 73 παρ. 2 (στις οποίες προβλέπεται ειδική προπαρασκευαστική – γνωμοδοτική διαδικασία πριν από την ψήφιση συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων που συνεπάγονται μακροχρόνιες δημοσιονομικές συνέπειες) και εκείνες του άρθρου 75 (στις οποίες ορίζεται ως υποχρεωτική η σύνταξη προκαταρκτικής έκθεσης για την κάλυψη της δαπάνης που συνεπάγονται νομοσχέδια με δημοσιονομικές επιπτώσεις), εκδηλώνεται η μέριμνα του συντακτικού νομοθέτη για την ορθή δημοσιονομική διαχείριση (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1277, 32/2018, 244/2017, Πρακτικά της 4ης Γεν. Συν/σης της 5.2.2021, της 26ης Γεν. Συν/σης της 17.12.2014 και πρβλ. ΣτΕ Ολ. 3409, 3408, 1685/2013, 3668/2006). Με τις ρυθμίσεις δε αυτές θεσπίζονται και ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις για τον οικονομικό προγραμματισμό και τον τρόπο διάθεσης των πεπερασμένων δημοσίων πόρων, που πρέπει να διανέμονται με σεβασμό στην, επίσης συνταγματικής περιωπής, αρχή της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, η οποία αποτελεί αναγκαίο μέσο για τη διασφάλιση της συνέχειας στην οικονομική λειτουργία του Κράτους και της εκτέλεσης της κατά το Σύνταγμα αποστολής του (βλ. ΕλΣυν Ολ. Πρακτ. 26ης Γεν. Συν/σης της 17.12.2014 και στο πνεύμα αυτό πρβλ. ΣτΕ Ολ. 2115, 1116/2014, 1284, 1283, 668/2012 και αποφάσεις ΕΔΔΑ της 15.10.2013 “Rimantas Savickas κατά Λιθουανίας”, της 8.10.2013 “Mateus και Januario κατά Πορτογαλίας”, της 7.5.2013 “Ιωάννα Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδος”, της 20.6.2012, “Panfile κατά Ρουμανίας”, σκ. 16, της 13.12.2011 “Lakićeníć και λοιποί κατά Σερβίας”, σκ. 61 και της 15.9.2009, “Moskal κατά Πολωνίας”). Οι αρχές αυτές συνθέτουν το συνταγματικό περίγραμμα της διανεμητικής δικαιοσύνης, εντός του οποίου ο νομοθέτης διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτίμησης κατά τη λήψη μέτρων

αποκατάστασης των δημόσιων πόρων, υπό τον όρο σεβασμού της αξίας, των δικαιωμάτων και των νομίμων προσδοκιών των ατόμων.

7. Περαιτέρω, με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ), η οποία κυρώθηκε μαζί με το εν λόγω Πρωτόκολλο με το ν.δ. 53/1974 (Α' 256) [βλ. ήδη και το άρθρο πρώτο του π.δ/τος 76/2022 «Μεταγλώττιση-απόδοση στη δημοτική γλώσσα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και του Πρώτου (Πρόσθετου) Πρωτοκόλλου της» (Α' 205)], και έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, υπέρτερη έναντι των κοινών νόμων τυπική ισχύ, ορίζονται τα εξής: «Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους. Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύι νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων». Με τη διάταξη αυτή κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του προσώπου, την οποία μπορεί να στερηθεί μόνο για λόγους δημοσίας ωφέλειας. Στα προστατευόμενα κατά το ως άνω Πρωτόκολλο περιουσιακά δικαιώματα περιλαμβάνονται κεκτημένα περιουσιακά δικαιώματα επί μισθολογικών παροχών που καταβλήθηκαν στο πλαίσιο υπηρεσιακών σχέσεων δημοσίου δικαίου (βλ. αποφ. ΕΔΔΑ Eskelinen κατά Φινλανδίας, της 19.4.2007). Τυχόν δε επέμβαση σε προστατευόμενο από το ως άνω Πρωτόκολλο περιουσιακό δικαίωμα για να είναι σύμφωνη με την προαναφερθείσα διάταξη, πρέπει να δικαιολογείται από λόγους γενικού συμφέροντος, στους οποίους περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, και η αναπλήρωση του δημιουργηθέντος ελλείμματος από αχρεώστητη καταβολή αποδοχών σε υπηρετούντες υπαλλήλους. Περαιτέρω, σε κάθε περίπτωση επέμβασης στην περιουσία πρέπει να πληρούνται οι όροι της αρχής της αναλογικότητας, δηλαδή η επέμβαση στην περιουσία πρέπει να είναι πρόσφορη και αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη σκοπού δημοσίου συμφέροντος και να μην είναι δυσανάλογη σε σχέση προς αυτόν. Επιπλέον πρέπει να τηρεί μία δίκαιη ισορροπία, η οποία δεν επιτυγχάνεται όταν ο ενδιαφερόμενος υφίσταται ένα προσωπικό και υπερβολικό βάρος (βλ. μεταξύ άλλων αποφ. ΕΔΔΑ της 5.9.2017, Fabian κατά Ουγγαρίας, σκ. 65, της 12.10.2004, Kjartan Ásmundsson, σκ. 45).

8. Το π.δ. 410/88 «Κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο των διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας, που αφορούν το προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου του Δημοσίου, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των λοιπών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου» (Α' 191), ορίζει στο άρθρο 25 ότι «1. Στο προσωπικό του παρόντος Κεφαλαίου επιτρέπεται η χορήγηση εκπαιδευτικής

άδειας διάρκειας μέχρι ενός έτους. 2. Οι διατάξεις που προβλέπουν τη χορήγηση εκπαιδευτικής άδειας μεγαλύτερης του έτους διάρκειας δε θίγονται. 3. Η κατά τις προηγούμενες παραγράφους εκπαιδευτική άδεια χορηγείται με τους όρους και περιορισμούς που ισχύουν κάθε φορά για τους μόνιμους διοικητικούς πολιτικούς υπαλλήλους». Περαιτέρω, ο ν. 1943/1991 «Εκσυγχρονισμός της οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, αναβάθμιση του προσωπικού της και άλλες διατάξεις» (Α' 50) ορίζει, στην παρ. 3 του άρθρου 53, με τίτλο «Επέκταση της ισχύος διατάξεων», ότι «Για τη διάρκεια των εκπαιδευτικών αδειών του προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου του Δημοσίου και των ν.π.δ.δ. εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για τους μόνιμους πολιτικούς διοικητικούς υπαλλήλους». Στο άρθρο δε 58 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. (Υπαλληλικός Κώδικας), που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 3528/2007 (Α' 26) και ίσχυε κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο, με τον τίτλο «Άδειες υπηρεσιακής εκπαίδευσης», ορίζεται ότι «1. (...) 4. Η άδεια υπηρεσιακής εκπαίδευσης δεν μπορεί να υπερβεί τη διετία. Σε περίπτωση φοίτησης σε προγράμματα ή κύκλους μεταπτυχιακών σπουδών διάρκειας δύο (2) ετών ή εκπόνησης διδακτορικής διατριβής, η άδεια υπηρεσιακής εκπαίδευσης δεν μπορεί να υπερβεί τα τρία (3) ή τα τέσσερα (4) χρόνια αντίστοιχα. Καθ' όλη τη διάρκεια της υπηρεσίας του υπαλλήλου δεν μπορεί να χορηγηθεί σε αυτόν άδεια υπηρεσιακής εκπαίδευσης πέρα των πέντε (5) ετών. 5. Ο υπάλληλος στον οποίο χορηγείται άδεια υπηρεσιακής εκπαίδευσης λαμβάνει τις αποδοχές του. Στους υπαλλήλους που χορηγείται άδεια για μετεκπαίδευση ή μεταπτυχιακή εκπαίδευση στο εξωτερικό παρέχονται αποδοχές αυξημένες στο διπλάσιο (...) 7. Μετά το τέλος της άδειας εκπαίδευσης ο υπάλληλος υποχρεούται να υπηρετήσει στο Δημόσιο ή σε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου για χρονικό διάστημα ίσο με το τριπλάσιο του χρόνου της άδειας. Σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσής του αυτής ο υπάλληλος υποχρεούται να επιστρέψει τις αποδοχές που έλαβε κατά το χρόνο της άδειας, ο οποίος δεν υπολογίζεται στην περίπτωση αυτή ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας. 8. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης καθορίζονται οι υποχρεώσεις των υπαλλήλων κατά τη διάρκεια της άδειας του παρόντος άρθρου, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια». Κατ' εξουσιοδότηση της τελευταίας διάταξης εκδόθηκε η ΔΙΔΑΔ/Φ.53/1379/οικ. 4727/2008 (Β' 315) απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, η οποία, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, ορίζει ότι «1. (...) 7. Η υποχρέωση υπηρετήσεως του υπαλλήλου στο Δημόσιο ή σε Ν.Π.Δ.Δ. για χρονικό διάστημα ίσο με το τριπλάσιο του χρόνου της άδειας υπηρεσιακής εκπαίδευσης που του έχει χορηγηθεί, δύναται να εκπληρωθεί σε οποιαδήποτε υπηρεσία του Δημοσίου ή Ν.Π.Δ.Δ. και όχι απαραίτητως στην υπηρεσία που χορήγησε την άδεια στον υπάλληλο (...). 8. Ο υπάλληλος που αθετεί την κατά την ανωτέρω παράγραφο υποχρέωση, επιστρέφει το σύνολο των αποδοχών που έχει λάβει κατά το χρονικό

διάστημα της άδειας αυτής, τόσο των τακτικών όσο και της προσαύξησης, καθώς και τυχόν οδοιπορικών εξόδων που του έχουν καταβληθεί. Στην ίδια περίπτωση, ο χρόνος της άδειας δεν υπολογίζεται ως χρόνος πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας για όλες τις υπηρεσιακές συνέπειες. (...). 11. Τις υποχρεώσεις που ορίζονται στην παρούσα απόφαση έχουν και οι υπάλληλοι που υπηρετούν στο Δημόσιο, Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού με σχέση εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου, στους οποίους εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα και του Κώδικα Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων ως προς τα θέματα της υπηρεσιακής εκπαίδευσης».

9. Τέλος, ο ν. 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ)-δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις» (Α' 143), που ίσχυε κατά τον χρόνο έκδοσης της επίμαχης καταλογιστικής πράξης, ορίζει στο άρθρο 96 ότι «1. Μη νόμιμες δαπάνες που πληρώθηκαν με οποιονδήποτε τίτλο πληρωμής καταλογίζονται: α. (...) β. στον λαβόντα, εφόσον έχει συντελέσει υπαίτια στη μη νόμιμη πληρωμή και σε κάθε περίπτωση αχρεώστητης πληρωμής, ανεξάρτητα από υπαιτιότητα αυτού. 2. Αρμόδιο όργανο για τον καταλογισμό μη νόμιμων δαπανών, που πληρώθηκαν με τίτλους πληρωμής που δεν εκδίδονται από τις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου ή τις ΓΔΟΥ, είναι ο διατάκτης και τα κατά νόμο αρμόδια όργανα που έχουν διαπιστώσει την παράνομη πληρωμή και σε κάθε περίπτωση το Ελεγκτικό Συνέδριο. Οι ανωτέρω καταλογιστικές αποφάσεις προσβάλλονται με έφεση ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου» και στο άρθρο 152 ότι «1. (...) 3. Το έλλειμμα (...) 4. Στις περιπτώσεις πληρωμής μη νόμιμων δαπανών καταλογίζεται : α) (...) και β) στους λαβόντες, εφόσον υπέχουν ευθύνη για τη μη τήρηση των ανωτέρω διαδικασιών. Στους λαβόντες καταλογίζεται και κάθε περίπτωση αχρεώστητης πληρωμής».

10. Από τον συνδυασμό των διατάξεων που παρατέθηκαν στις προηγούμενες σκέψεις συνάγονται τα ακόλουθα: Οι υπάλληλοι των ν.π.δ.δ. με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου δύνανται να λάβουν άδεια υπηρεσιακής εκπαίδευσης, με τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζουν κάθε φορά οι ισχύουσες προς τούτο διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα. Ειδικότερα, η χορήγηση της άδειας για παρακολούθηση προγραμμάτων ή κύκλων μεταπτυχιακών σπουδών διάρκειας δύο (2) ετών ή εκπόνησης διδακτορικής διατριβής, δεν μπορεί να υπερβεί τα τρία (3) ή τα τέσσερα (4) χρόνια αντίστοιχα και καθ' όλη τη διάρκεια της υπηρεσίας του υπαλλήλου τα πέντε (5) έτη. Στους υπαλλήλους που χορηγείται άδεια καταβάλλονται οι αποδοχές της θέσης του, ενώ σε όσους χορηγείται άδεια για μετεκπαίδευση ή μεταπτυχιακή εκπαίδευση στο εξωτερικό παρέχονται αποδοχές αυξημένες στο διπλάσιο. Σκοπός της ως άνω προσαύξησης είναι ο εκπαιδευόμενος να μην ασχολείται με ζητήματα βιοπορισμού του, αλλά να επιδοθεί απερίσπαστος στις σπουδές του, προκειμένου να επιτύχει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα προς όφελος πρωτίστως της υπηρεσίας. Για τον λόγο δε αυτό, η παροχή τόσο της εκπαιδευτικής άδειας, όσο και των προσαυξημένων

αποδοχών, συναρτάται κατά νόμο με συγκεκριμένες υποχρεώσεις του υπαλλήλου, ο οποίος οφείλει, μετά τη λήξη της άδειας, να υπηρετήσει στο ν.π.δ.δ. για χρονικό διάστημα τριπλάσιο του χρόνου αυτής. Σε περίπτωση που ο υπάλληλος αθετήσει την κατά τα ανωτέρω υποχρέωση παραμονής στην υπηρεσία, ανατρέπεται η αιτία της νόμιμης καταβολής των αποδοχών του. Για την αποκατάσταση δε της δημόσιας διαχείρισης που κατέστη ελλειμματική από την ως άνω εκταμίευση, επιβάλλεται, κατά δεσμία αρμοδιότητα, καταλογισμός σε βάρος του λαβόντος υπαλλήλου με το σύνολο των αποδοχών που έλαβε κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής άδειας, οι οποίες, μετά την αθέτηση της υποχρέωσης παραμονής στην υπηρεσία, καθίστανται πλέον στο σύνολό τους αχρεώστητες και αναζητούνται (βλ. ΕλΣυν Ολ. 547/2023, 1063/2021, 92/2018).

11. Περαιτέρω, η κατά τα ανωτέρω υποχρέωση παραμονής των υπαλλήλων στην υπηρεσία για ορισμένο χρόνο εξυπηρετεί θεμιτό σκοπό δημοσίου συμφέροντος, καθώς συνδέεται με την ανάγκη να αξιοποιούνται υπηρεσιακά οι δεξιότητες που αποκτούν από την εκπαίδευσή τους, προοπτική στην οποία επενδύει το ν.π.δ.δ. κατά το διάστημα της εκπαιδευτικής άδειας, κατά το οποίο καταβάλλει μεν στον υπάλληλο τις τακτικές αποδοχές που του οφείλει από την οργανική του θέση, προσαυξημένες λόγω της άδειας, όπως εκάστοτε ορίζεται, στερείται, ωστόσο, τις τρέχουσες υπηρεσίες του. Εξάλλου, η ρύθμιση του νόμου, κατά την οποία ο υπάλληλος που έλαβε εκπαιδευτική άδεια και απομακρύνθηκε από την υπηρεσιακή του θέση, προκειμένου να αφοσιωθεί στην εκπαίδευσή του, λαμβάνοντας τις αποδοχές του, υποχρεούται δε, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, μετά τη λήξη της, να παραμείνει στην υπηρεσία για ορισμένο χρονικό διάστημα, δεν αναιρεί και δεν εμποδίζει την άσκηση του δικαιώματος παραίτησης, ούτε παρίσταται δυσανάλογη, δοθέντος ότι ο υποχρεωτικός χρόνος παραμονής ορίζεται εκ των προτέρων με αντικειμενικά κριτήρια και αντιστοιχεί σε ένα εύλογο διάστημα, που κατά τη κρίση του νομοθέτη απαιτείται, προκειμένου να αξιοποιηθούν οι ειδικές γνώσεις που αποκτήθηκαν με δημόσια δαπάνη και να αποσβεσθεί το αυξημένο κόστος, με το οποίο επιβαρύνθηκε ο εκάστοτε δημόσιος φορέας για την εκπαίδευση του υπαλλήλου. Συναφώς, η συνακόλουθη υποχρέωση του υπαλλήλου να επιστρέψει, λόγω της πρόωρης αποχώρησής του, τις αποδοχές που του καταβλήθηκαν κατά τον χρόνο της εκπαίδευσής του, η οποία αποτελεί άμεση συνέπεια της αθέτησης της κατά τα ανωτέρω υποχρέωσης παραμονής στην υπηρεσία και αποβλέπει στην αποκατάσταση της δαπάνης στην οποία υπεβλήθη το ν.π.δ.δ. για τη συγκεκριμένη αιτία, δεν συνιστά ποινή ή εν γένει κύρωση επιβαλλόμενη σε βάρος του παραιτηθέντος υπαλλήλου, διότι, κατά την έννοια των οικείων διατάξεων, η θέσπισή της δεν έχει σκοπό τιμωρητικό ή αποτρεπτικό ή σκοπό παραδειγματισμού, αλλά αποκαταστατικό της οικονομικής επιβάρυνσης που προκαλείται από τη μη τήρηση της υποχρέωσης που είχε αναλάβει ο παραιτούμενος να παραμείνει στην υπηρεσία, παρέχοντας τις υπηρεσίες του ως οικονομικό αντιστάθμισμα της αντίστοιχης επένδυσης στο πρόσωπό του, προς

εξασφάλιση εξειδικευμένου υπαλλήλου και παροχή αναβαθμισμένων υπηρεσιών (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 1024/2019, 1391/2018).

12. Εξάλλου, η κατά τα ανωτέρω υποχρέωση επιστροφής των προσαυξημένων αποδοχών συνιστά μεν επέμβαση σε στοιχείο της περιουσίας του καταλογιζόμενου, κατά την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, πλην αυτή αποσκοπεί, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στην εξυπηρέτηση θεμιτού σκοπού δημοσίου συμφέροντος, συνιστά δε καταρχήν πρόσφορο και αναγκαίο μέτρο για την εξυπηρέτησή του, ενώ με τη θέσπισή της δεν διαταράσσεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ της απαίτησης σεβασμού της περιουσίας του καταλογιζόμενου και του σκοπού δημοσίου συμφέροντος που υπηρετεί η σχετική διάταξη, αφού η πρόβλεψη μιας τέτοιας υποχρέωσης συνιστά πρόσφορο και αναγκαίο περιορισμό περιουσιακού δικαιώματος, τελεί δε σε σχέση αναλογίας με τον επιδιωκόμενο σκοπό, ενόψει και του ότι στοχεύει σε επιστροφή των εξόδων, στα οποία υποβλήθηκε το Δημόσιο ή το ν.π.δ.δ. για να εκπαιδεύσει τον υπάλληλο (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 1024/2019). Και ναι μεν η εν λόγω υποχρέωση μπορεί να λειτουργεί και ως αντικίνητρο, αποτρέποντας την πρόωγη αποχώρηση από την υπηρεσία των υπαλλήλων που λαμβάνουν άδεια εκπαίδευσης με αποδοχές, τούτο όμως αποτελεί απώτερη συνέπεια της θέσπισής της, που δεν αλλοιώνει τον κατά τα ανωτέρω χαρακτήρα της.

13. Ο ν. 2919/2001 (Α' 128) ορίζει στην παράγραφο 3 του άρθρου 10 ότι «Ιδρύεται νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με την επωνυμία Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.). Το Εθνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (Ε.Κ.Θ.Ε.) και το Ινστιτούτο Θαλάσσιας Βιολογίας Κρήτης (Ι.ΘΑ.ΒΙ.Κ.) ενοποιούνται και εντάσσονται στο ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Ανάπτυξης, ρυθμίζονται τα θέματα οργάνωσης και λειτουργίας του ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε., όπως αναφέρονται στις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 25 του ν. 1514/1985». Κατ' εξουσιοδότηση της ανωτέρω διάταξης εκδόθηκε το π.δ. 164/2003 «Οργάνωση και λειτουργία του Ελληνικού Κέντρου Θαλασσιών Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ) και ένταξη του Ανεξάρτητου Ερευνητικού Ινστιτούτου Θαλάσσιας Βιολογίας Κρήτης (ΙΘΑΒΙΚ) και των Ινστιτούτων του Εθνικού Κέντρου Θαλασσιών Ερευνών (ΕΚΘΕ), σ' αυτό» (Α' 131), το οποίο ορίζει τα εξής: Στο άρθρο 1 παρ. 1 ότι «Το ιδρυθέν με τις διατάξεις του άρθρου 10 παρ. 3 του Ν. 2919/2001 νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με την επωνυμία "Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.) είναι ερευνητικός φορέας του Δημοσίου Τομέα, εποπτεύεται από την Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Ανάπτυξης, διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 1514/85 και του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος και έχει έδρα στην κοινότητα Αναβύσσου Αττικής. Για τις σχέσεις με το εξωτερικό, η επωνυμία είναι Hellenic Centre for Marine Research.» [Με το άρθρο 8 του π.δ. 189/2009 (Α' 221) η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του τέως Υπουργείου Ανάπτυξης μεταφέρθηκε, ως σύνολο αρμοδιοτήτων, στο Υπουργείο

Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων], στο άρθρο 2 ότι «1. Σκοπός του ΕΛΚΕΘΕ είναι η διεξαγωγή επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας, η πειραματική ανάπτυξη και επίδειξη, η διάδοση και εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας, ιδιαίτερα στους τομείς της μελέτης και προστασίας της υδρόσφαιρας, των οργανισμών της, των ορίων της με την ατμόσφαιρα, την ακτή και τον βυθό, των φυσικών, χημικών, βιολογικών και γεωλογικών συνθηκών που επικρατούν και διέπουν τα παραπάνω συστήματα, με (α) παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών, (β) υποστήριξη στη λήψη αποφάσεων που αφορούν την κοινωνία, την οικονομία, τον πολιτισμό, (γ) οικονομική τους εκμετάλλευση είτε από το ΕΛΚΕΘΕ ή και τους εργαζόμενους σ' αυτό ή και από τρίτους. 2. Για την επίτευξη των πιο πάνω σκοπών το ΕΛΚΕΘΕ: α) Σχεδιάζει και εκτελεί ερευνητικά και τεχνολογικά προγράμματα και έργα, εκπονεί μελέτες. β) Προωθεί την ανάπτυξη σχέσεων και συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς, ΑΕΙ, συναφή ερευνητικά ιδρύματα, της ημεδαπής ή αλλοδαπής και οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο κρίνεται αναγκαίο. γ) Ειδικεύει επιστήμονες στους παραπάνω τομείς με την οργάνωση και τη χρηματοδότηση ερευνητικών δραστηριοτήτων, μεταπτυχιακών δραστηριοτήτων, υποτροφιών, δημοσιεύσεων, εκδόσεων και συνεδρίων. δ) Συμβάλλει στην εκπαίδευση, κατάρτιση, ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση του κοινού με εκδόσεις, διοργάνωση διαλέξεων, εκθέσεων και επιδεικτικών έργων. ε) Παρέχει επιστημονικές και τεχνολογικές πληροφορίες και τεκμηρίωση στους τομείς της αρμοδιότητάς του, διαθέτοντας την κατάλληλη ηλεκτρονική διασύνδεση και υποδομή. στ) Παράγει προϊόντα και παρέχει υπηρεσίες σχετικά με τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα, μόνο του, ή με τη σύσταση θυγατρικών εταιρειών ή σε συνεργασία με τρίτους, όπως επιχειρήσεις, χρηματοδοτικούς οργανισμούς, επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα κτλ. ζ) Αντιπροσωπεύει τη χώρα σε διεθνείς οργανισμούς που έχουν συναφείς με το ΕΛΚΕΘΕ δραστηριότητες. η) Αναπτύσσει οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα συναφή με τους σκοπούς του.», στο άρθρο 16, ότι «1. Οι πόροι του ΕΛΚΕΘΕ προέρχονται από: α) Κρατικές επιχορηγήσεις από τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου Ανάπτυξης για την κάλυψη των εξόδων της λειτουργίας του συμπεριλαμβανομένης της μισθοδοσίας. β) Επιχορηγήσεις από το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Ανάπτυξης ή άλλων υπουργείων για την εκτέλεση ερευνητικών προγραμμάτων, έργων, μελετών, την προμήθεια εξοπλισμού και τη δημιουργία υποδομών. γ) Εισπράξεις από την εκμετάλλευση της περιουσίας του ΕΛΚΕΘΕ, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι εισπράξεις από εκδόσεις, καθώς και από παραχώρηση της χρήσης εξοπλισμού, αδειών εκμετάλλευσης τεχνολογίας και ερευνητικών αποτελεσμάτων. δ) Έσοδα από αξιοποίηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και από συμμετοχή σε επιχειρήσεις έντασης γνώσης και εκμετάλλευσης τεχνολογίας, από δωρεές ή άλλες παροχές τρίτων και από σύναψη δανείων. ε) Έσοδα από την εκτέλεση ερευνητικών έργων για λογαριασμό του Δημοσίου, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διεθνών οργανισμών,

ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ και ιδιωτών, την πώληση τεχνολογικών προϊόντων, την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών καθώς και από κάθε άλλη δραστηριότητα σχετική με τους σκοπούς του Κέντρου» και στο άρθρο 31 παρ. 2 ότι «Ινστιτούτα διαφορετικών κέντρων και αυτοτελή ινστιτούτα μπορούν να προτείνουν κοινά ερευνητικά έργα ή προγράμματα στα πλαίσια και με τις διαδικασίες προγραμματισμού του ΕΛΚΕΘΕ».

14. Ο ν. 4310/2014 «Ερευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία και άλλες διατάξεις» (Α' 258), όπως ίσχυε μετά την τροποποίηση ή αντικατάσταση των διατάξεών του με τον ν. 4386/2016 (Α' 83/11.5.2016), ορίζει, στο άρθρο 13 ότι «1. Τα ερευνητικά κέντρα, που έχουν συσταθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1514/1985 και εποπτεύονται από φορείς του δημόσιου τομέα, αποτελούν ερευνητικούς οργανισμούς, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου και διαθέτουν νομική προσωπικότητα και διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια στο πλαίσιο των κειμένων διατάξεων. Διέπονται από τις διατάξεις του παρόντος και του εσωτερικού κανονισμού ή οργανισμού λειτουργίας τους, στο μέτρο που ο τελευταίος δεν έρχεται σε αντίθεση με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. 2. Τα ερευνητικά κέντρα τα οποία έχουν το χαρακτήρα νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου διέπονται συμπληρωματικά από τις γενικές διατάξεις περί νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. 3. (...)», στο άρθρο 13Α ότι «Α. Τα Ερευνητικά Κέντρα-Ινστιτούτα που εποπτεύονται από τον Υπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων και τη ΓΓΕΚ (στο άρθρο 25 παρ. 1 του ν. 4386/2016 ορίζεται ότι «Όπου στο ν. 4310/2014 αναφέρεται η ΓΓΕΚ νοείται η ΓΓΕΤ») και διέπονται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου είναι τα εξής: 1. (...) 8. Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.), το οποίο αποτελείται από τα εξής Ινστιτούτα α. Ινστιτούτο Θαλάσσιας Βιολογίας, Βιοτεχνολογίας και Υδατοκαλλιεργειών. β. Ινστιτούτο Θαλασσίων Βιολογικών Πόρων και Εσωτερικών Υδάτων. γ. Ινστιτούτο Ωκεανογραφίας», στο άρθρο 18 ότι «1. Το προσωπικό των ερευνητικών κέντρων και των ινστιτούτων τους του άρθρου 13α (...) διακρίνεται σε ερευνητικό (ερευνητές, ειδικοί λειτουργικοί επιστήμονες) (...). Το ερευνητικό προσωπικό των ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων εκλέγεται με ανοικτή διαδικασία μετά από προκήρυξη, στην οποία ορίζονται τα προσόντα της θέσης και οι βαθμίδες στις οποίες αυτό εντάσσεται. 2. Ερευνητές. Οι ερευνητές είναι επιστήμονες υψηλής επιστημονικής εμπειρίας και κατάρτισης, κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος. Εργάζονται αυτοτελώς και ανεξάρτητα για την παραγωγή ή βελτίωση γνώσεων και την εφαρμογή τους για την παραγωγή προϊόντων, διατάξεων, διαδικασιών, μεθόδων και συστημάτων. Μπορούν να παρέχουν και εκπαιδευτικό και διοικητικό έργο. Τον τίτλο του ερευνητή φέρουν αποκλειστικά οι επιστήμονες ερευνητικών κέντρων, οι οποίοι έχουν εκλεγεί σε βαθμίδα ανάλογη των προσόντων και της εμπειρίας τους που απαιτούνται και οι οποίοι επιβλέπουν ερευνητικές εργασίες, έργα και ομάδες κατά τις πολιτικές έρευνας του κάθε ερευνητικού κέντρου και της ΓΓΕΤ. Ανάλογα με το ερευνητικό έργο τους, τη διεθνή αναγνώρισή τους και τη

συμβολή τους στην εκμετάλλευση των επιστημονικών και τεχνολογικών γνώσεων και κατ' αντιστοιχία με αυτές των καθηγητών Α.Ε.Ι. (...), οι ερευνητές κατατάσσονται σε τρεις βαθμίδες (Α', Β' και Γ'), οι οποίες είναι ανεξάρτητες και αυτοτελείς. Οι ερευνητές Α' και Β' βαθμίδας διορίζονται ως μόνιμοι. Οι ερευνητές Γ' βαθμίδας εκλέγονται για μία τριετή θητεία. Μετά τη λήξη της θητείας τους κρίνονται για διορισμό ως μόνιμοι ερευνητές Β' βαθμίδας. (...) Τα ελάχιστα προσόντα που απαιτούνται για τον αρχικό διορισμό του ερευνητή σε κάθε βαθμίδα είναι τα εξής: α) Για τη Γ' βαθμίδα απαιτείται ο ερευνητής να έχει τεκμηριωμένη ικανότητα να σχεδιάζει και να εκτελεί έργα ή τμήματα έργων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, να κατανέμει τμήματα ή φάσεις του έργου σε άλλους ερευνητές και να τους καθοδηγεί ή επιβλέπει. Επίσης απαιτείται να έχει κάνει πρωτότυπες δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά διεθνώς αναγνωρισμένα. β) (...)», στο άρθρο 31 ότι «1. Η συστηματική, αντικειμενική και υψηλής ποιότητας αξιολόγηση αποτελεί αναγκαίο παράγοντα για την αναγνώριση και την προώθηση της αριστείας σε όλα τα επίπεδα του ερευνητικού ιστού της χώρας. 2. Κάθε ερευνητικό κέντρο είναι υπεύθυνο για τη διασφάλιση και συνεχή βελτίωση της ποιότητας του ερευνητικού έργου του, για τη διαμόρφωση αποτελεσματικών υποδομών, για την οικονομική εκμετάλλευση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και της διαθέσιμης τεχνογνωσίας, την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών όπου ζητείται από αρμόδιους δημόσιους φορείς, καθώς και για την αποτελεσματική λειτουργία και απόδοση των υπηρεσιών του, σύμφωνα με τις διεθνείς πρακτικές. 3. (...) 5. Η αξιολόγηση των ερευνητικών κέντρων και των ινστιτούτων τους ενεργείται με βάση κοινούς δείκτες ποιότητας και αποτελεσματικότητας, οι οποίοι καθορίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 31 και 32 του παρόντος, βέλτιστες διεθνείς πρακτικές και κριτήρια που αφορούν την πορεία των δραστηριοτήτων τους σε σχέση με τις διεθνείς επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις, τα επιτεύγματα και τις επιπτώσεις τους στην επιστημονική γνώση και την τεχνολογική ανάπτυξη, τη δημιουργία νέων δραστηριοτήτων εκμετάλλευσης της γνώσης, το κόστος λειτουργίας, την ικανότητα προσέλκυσης προσωπικού υψηλού επιπέδου και εξωτερικών χρηματοδοτήσεων για παροχή επιστημονικών και τεχνολογικών υπηρεσιών και τις προοπτικές ανάπτυξης για τα επόμενα έτη. 6. (...) 8. Τα ερευνητικά κέντρα οφείλουν να τηρούν, επικαιροποιούν σε ετήσια βάση και να καταχωρούν στο ΕΜΕΕΥ, καθώς και σε σχετική ίδια βάση δεδομένων, την οποία γνωστοποιούν στην ΓΓΕΤ, τα βιογραφικά όλων των ερευνητών και τις μεταβολές τους. 9.(...)», στο άρθρο 32 ότι «1. Με την επιμέλεια της ΓΓΕΤ και την υποστήριξη του ΕΣΕΤΑΚ συλλέγονται και ταξινομούνται, τα δεδομένα για την αξιολόγηση της προόδου της χώρας στην ανάπτυξη της ΕΤΑΚ με βάση αφενός τις συνιστώσες της τεχνολογικής καινοτομίας, των επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό για τη δημιουργία δεξιοτήτων και καινοτομικότητας, της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων και υπηρεσιών έντασης γνώσης και της απασχόλησης στις ταχέως αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις καινοτόμων τομέων και

αφετέρου τους δείκτες μέτρησης της αποτελεσματικότητας σύμφωνα με την διεθνή πρακτική, οι οποίοι κατηγοριοποιούνται: α) (...) γ) στα αποτελέσματα που προκύπτουν, ως ακολούθως: Α) Καταλύτες: α) Ανθρώπινοι πόροι (...) β) Ανοικτά, άριστα και ελκυστικά ερευνητικά συστήματα, αα) Διεθνείς επιστημονικές (συν)δημοσιεύσεις, ββ) (...) γγ) αναφορές (citations) ανά ερευνητή και ανά θεματικό επιστημονικό πεδίο, δδ) σύνολο επιχορηγήσεων ανά ερευνητή. (...)» και στο άρθρο 47 παρ. 6 ότι « Οι ΕΛΕ, οποιασδήποτε βαθμίδας, που είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος και υπηρετούν σε οποιοδήποτε ερευνητικό κέντρο ή ινστιτούτο ή τεχνολογικό φορέα που εποπτεύεται από τον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, μπορούν να κριθούν, για την κατάληψη προσωποπαγούς θέσης ερευνητή στο γνωστικό τους αντικείμενο σε ερευνητικό κέντρο, μετά από αίτησή τους (...). Η ειδική επιτροπή κριτών αξιολογεί και κατατάσσει, σε περίπτωση θετικής αξιολόγησης, τους υποψήφιους σε βαθμίδες ερευνητών κατά την κρίση της αναλόγως των προσόντων τους, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 18 και 29 του παρόντος ή τις αντίστοιχες προβλέψεις του εσωτερικού κανονισμού ή οργανισμού του τεχνολογικού φορέα. (...) Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου ισχύουν ανάλογα και για το εν γένει επιστημονικό – τεχνικό προσωπικό (δημόσιοι υπάλληλοι) ή το προσωπικό του οποίου η σύμβαση μετατράπηκε σε ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου (...) εφόσον οι κρινόμενοι διαθέτουν διδακτορικό δίπλωμα. (...)».

15. Τέλος, ο Αστικός Κώδικας ορίζει στο άρθρο 648 ότι «Με τη σύμβαση εργασίας ο εργαζόμενος έχει υποχρέωση να παρέχει, για ορισμένο ή αόριστο χρόνο, την εργασία του στον εργοδότη και αυτός να καταβάλει το συμφωνημένο μισθό» και στο άρθρο 649 ότι «Αν η εργασία κατά τις συνηθισμένες περιστάσεις παρέχεται μόνο με μισθό, λογίζεται πως έχει σιωπηρά συμφωνηθεί μισθός».

16. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Τμήμα, κατά την ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε τα ακόλουθα: Ο εκκαλών και ήδη αναιρεσειών, έχων την ιδιότητα του ηλεκτρονικού, απασχολήθηκε στο ΕΛΚΕΘΕ, στο πλαίσιο υλοποίησης ερευνητικών προγραμμάτων, με συνεχείς συμβάσεις μίσθωσης έργου από 8.1.1999 μέχρι και 31.8.2006. Με τη Δ.Υ./.../1.9.2006 πράξη του Προέδρου του Δ.Σ. του ως άνω νομικού προσώπου (Β' .../...4.2006) κατετάγη σε συσταθείσα οργανική θέση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου κατηγορίας ΔΕ Τεχνικού – Δύτη, σε εφαρμογή των διατάξεων του π.δ. 164/2004, ενώ με τη Δ.Υ./.../5.11.2008 πράξη του ίδιου ως άνω οργάνου (Γ' .../...11.2008) μετατάχθηκε σε συσταθείσα προσωποπαγή θέση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου κατηγορίας ΠΕ Πληροφορικής, αναδρομικά από 1.9.2008, ημερομηνία κατά την οποία συμπληρώθηκαν δύο χρόνια από τον διορισμό του με σχέση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Περαιτέρω, βάσει απόφασης του Υπηρεσιακού Συμβουλίου του ΕΛΚΕΘΕ, που ελήφθη κατά την .../θ.../...12.2007 συνεδρίαση, εγκρίθηκε, κατόπιν της .../29.8.2007 αίτησης του αναιρεσειόντος, η χορήγηση σ' αυτόν άδειας υπηρεσιακής εκπαίδευσης από

17.9.2007 έως 31.8.2010, προκειμένου να μεταβεί στο Πανεπιστήμιο της ... στην Ισπανία για μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στο αντικείμενο της ναυσιπλοΐας αυτόνομων υποβρυχίων οχημάτων στο πλαίσιο του προγράμματος Free Sub Net, στο οποίο συμμετείχε και το ΕΛΚΕΘΕ. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, ο εκκαλών θα λάμβανε κατά τη διάρκεια της άδειάς του το διπλάσιο των αποδοχών του, περαιτέρω δε, επισημαινόταν η υποχρέωσή του να υπηρετήσει στο Δημόσιο ή σε ν.π.δ.δ. για χρονικό διάστημα ίσο με το τριπλάσιο του χρόνου άδειας, άλλως, σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσης αυτής, να επιστρέψει τις αποδοχές που έλαβε κατά τον χρόνο της άδειας, ο οποίος δεν θα υπολογιζόταν ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας. Επιπλέον, βάσει απόφασης του Υπηρεσιακού Συμβουλίου του ΕΛΚΕΘΕ, που ελήφθη κατά την ...η/θ. .../... .10.2010 συνεδρίαση, εγκρίθηκε η χορήγηση στον εκκαλούντα εκπαιδευτικής άδειας από 18.9.2010 έως 18.9.2012, προκειμένου να ολοκληρώσει τη διδακτορική του διατριβή στο ως άνω Πανεπιστήμιο με θέμα «Αυτόνομα Υποβρύχια Ρομπότ», με τους ίδιους όρους και περιορισμούς της προηγούμενης απόφασης χορήγησης εκπαιδευτικής άδειας. Στη συνέχεια, ο αναιρεσείων έλαβε διαδοχικές άδειες άνευ αποδοχών για το συνολικό χρονικό διάστημα από 29.10.2012 έως 30.9.2017 (αποφάσεις του Υπηρεσιακού Συμβουλίου του ΕΛΚΕΘΕ κατά τις ...η/θ. .../... .6.2013, ...η/θ. .../... .3.2014, ...η/θ. διά περιφοράς/... .10.2014, ...η/θ. .../....12.2016 και ... .12.2016 συνεδριάσεις και του Διοικητικού Συμβουλίου κατά τη ...η/θ.Δ.../... .2.2017 συνεδρίαση). Εν τω μεταξύ, κατόπιν απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛΚΕΘΕ που ελήφθη κατά τη ...η/θ.Δ. .../... .12.2016 συνεδρίαση (Γ'.../... .12.2016) και της .../.../... .12.2016 πράξης του Προέδρου του ως άνω Διοικητικού Συμβουλίου, ο εκκαλών και ήδη αναιρεσείων εντάχθηκε σε προσωποπαγή θέση Ερευνητή Γ' Βαθμίδας «Εντεταλμένος Ερευνητής», την οποία και αποδέχτηκε στις 24.1.2017. Λίγο πριν από τη λήξη της άδειας άνευ αποδοχών, ο αναιρεσείων, με την .../... .9.2017 σχετική αίτησή του, υπέβαλε την παραίτησή του από το ερευνητικό κέντρο. Το δ.σ. του ΕΛΚΕΘΕ, με απόφασή του, που ελήφθη κατά τη ...η/θ.Ε.../... .12.2017 συνεδρίαση, έκανε δεκτή την ως άνω αίτηση παραίτησης [σχετ. η .../.../... .2.2018 πράξη λύσης υπαλληλικής σχέσης, η οποία δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (τεύχος Γ' .../... .2.2018)]. Με την ίδια απόφαση, κατόπιν του .../23.10.2017 υπηρεσιακού σημειώματος της Διεύθυνσης Διοικητικών και Οικονομικών Υπηρεσιών και της από 31.10.2017 γνωμοδότησης του Νομικού Συμβούλου του ΕΛΚΕΘΕ, καταλόγισε σε βάρος του αναιρεσείοντος το ποσό των 97.932,84 ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί στις τακτικές και αυξημένες αποδοχές που φέρεται ότι καταβλήθηκαν σ' αυτόν αχρεωστήτως κατά τα χρονικά διαστήματα από 17.9.2007 έως 31.8.2010 και από 18.9.2010 έως 18.9.2012 (χρονικό διάστημα άδειας λόγω υπηρεσιακής εκπαίδευσης), με την αιτιολογία ότι ο ανωτέρω αθέτησε την υποχρέωσή του να υπηρετήσει για χρονικό διάστημα ίσο με το τριπλάσιο του χρόνου της εκπαιδευτικής άδειας.

17. Περαιτέρω, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση το δικάσαν Τμήμα δέχτηκε ότι η θεσπισθείσα με τη διάταξη του άρθρου 58 του ν. 3528/2007 ρύθμιση και ο προβλεπόμενος με αυτήν περιορισμός δεν δύναται να θεωρηθεί ότι αντίκεινται στην αρχή της αναλογικότητας, καθόσον συνιστούν πρόσφορα, εύλογα και αναγκαία μέσα για την επιδίωξη των υπηρετούντων σκοπών γενικού συμφέροντος, απορρίπτοντας ως αβάσιμο τον σχετικά προβληθέντα με την έφεση λόγο. Στο πλαίσιο δε εξέτασης του λόγου αυτού, έκρινε ότι αφενός η υποχρέωση επιστροφής, λόγω πρόωρης αποχώρησης από την υπηρεσία, των ληφθέντων ποσών μισθών κατά τον χρόνο της εκπαιδευτικής άδειας δεν συνιστά κύρωση σε βάρος του εκκαλούντος και ήδη αναιρεσειόντος, αλλά αποσκοπεί στην αποκατάσταση των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε το ΕΛΚΕΘΕ για την απόκτηση και αξιοποίηση, τουλάχιστον για το εκ του νόμου προβλεπόμενο χρονικό διάστημα, ενός υπαλλήλου με συγκεκριμένη, υψηλού επιπέδου, εξειδίκευση, τις αναβαθμισμένες υπηρεσίες του οποίου στερείται ακούσια και αφετέρου ο εκκαλών και ήδη αναιρεσειών, ο οποίος αξιοποιώντας τις δυνατότητες που του προσέφερε η θέση του στο ... και με έξοδα αυτού έλαβε εκπαιδευτικές άδειες για μεταπτυχιακές σπουδές και στη συνέχεια άδειες άνευ αποδοχών για το ιδιαίτερα μακρό χρονικό διάστημα δεσμεύοντας επί μακρόν τη θέση που κατείχε στο ΕΛΚΕΘΕ και μη εκπληρώνοντας στο ελάχιστο την υποχρέωση υπηρετήσής του στο εν λόγω νομικό πρόσωπο, αποφάσισε να παραιτηθεί αφού προφανώς στάθμισε τις σε βάρος του δυσμενείς συνέπειες από τον επαπειλούμενο καταλογισμό, που ήταν εξαρχής επακριβώς γνωστές σε αυτόν και το όφελος της παραμονής του στην Ισπανία και συνέχισης της σταδιοδρομίας του. Επίσης, έκρινε ότι δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη και να συνυπολογιστούν για τη μείωση του ποσού του καταλογισμού οι επιστημονικές δράσεις του εκκαλούντος και ήδη αναιρεσειόντος, και η ωφέλεια που, κατά τους ισχυρισμούς του και τα στοιχεία (ένορκες βεβαιώσεις) που προσκόμισε προς απόδειξη αυτών, άντλησε το ΕΛΚΕΘΕ από αυτές, καθόσον, ανεξαρτήτως της αδυναμίας προσδιορισμού τυχόν οφέλους του ερευνητικού κέντρου, πρόκειται για συλλογικές επιστημονικές δράσεις που υλοποιούνται σε διεθνές επίπεδο με συνεργασία περισσότερων φορέων και επιστημόνων, αποφέροντας ένα αλληλένδετο σύνολο από οφέλη και υποχρεώσεις στους εμπλεκόμενους και αποβλέποντας ιδίως στην προαγωγή της έρευνας και της επιστήμης, ο δε εκκαλών και ήδη αναιρεσειών ενήργησε αυτοβούλως, αξιοποιώντας τις δυνατότητες και ευκαιρίες που του παρείχε η θέση του στο ΕΛΚΕΘΕ και η λήψη αδειών και προς ίδιον αυτού συμφέρον, ήτοι προς εξυπηρέτηση της επιστημονικής του σταδιοδρομίας διά της συνεργασίας του με διάφορους επιστημονικούς φορείς (μεταξύ των οποίων και το ΕΛΚΕΘΕ) σε διεθνές επίπεδο, σύμφωνα και με τα διδάγματα της κοινής πείρας. Περαιτέρω δε το δικάσαν Τμήμα, όπως διαλαμβάνεται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, λαμβανομένου υπόψη του αποκαταστατικού χαρακτήρα του σχετικού καταλογισμού, των προαναφερθεισών περιστάσεων της υπόθεσης και των

πολλαπλών οφελών (υψηλού επιπέδου εκπαίδευση, παροχή ευκαιριών για διεθνείς συνεργασίες, απόκτηση επαγγελματικών προσόντων, εξέλιξη και επαγγελματική πορεία) που αποκόμισε ο εκκαλών και ήδη αναιρεσειών, ο οποίος δέσμευσε κατά τα ανωτέρω επί πολλά έτη τη σχετική θέση στο ΕΛΚΕΘΕ, που επένδυσε σε αυτόν και συνεισέφερε στην επαγγελματική του εξέλιξη, προσδοκώντας στη συνέχιση της υπαλληλικής θητείας του και στην παροχή των αναβαθμισμένων του υπηρεσιών, έκρινε ότι δεν πάσχει η αναζήτηση των αποδοχών που καταβλήθηκαν σ' αυτόν κατά τον χρόνο της άδειας.

18. Με τον μοναδικό λόγο της κρινόμενης αίτησης προβάλλεται ότι κατ' εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή των προεκτεθεισών (σκέψεις 13 έως 15 της παρούσας) διατάξεων των άρθρων 648 και 649 του Αστικού Κώδικα, 2 του π.δ/τος 164/2003 και 18 παρ. 2, 31 παρ. 8 και 32 του ν. 4310/2014, το δικάσαν Τμήμα έκρινε ότι δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη για τη μείωση του ποσού του καταλογισμού που επιβλήθηκε σε βάρος του, λόγω αθέτησης της υποχρέωσης παραμονής στο ερευνητικό κέντρο για χρόνο τριπλάσιο της άδειας του, η ερευνητική εργασία που παρείχε σε συνεργασία με το ΕΛΚΕΘΕ καθ' όλο το διάστημα της άδειας (εκπαιδευτικής και άνευ αποδοχών), απορρίπτοντας ως αβάσιμους τους σχετικούς λόγους έφεσης. Τούτο δε, διότι, όπως προβάλλεται, αν και έγινε δεκτό με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ότι ο αναιρεσειών παρείχε, κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής άδειας και της άδειας άνευ αποδοχών, σημαντικό ερευνητικό έργο με αποδέκτη, μεταξύ άλλων, το ΕΛΚΕΘΕ, κρίθηκε ότι η εν λόγω εργασία δεν δύναται να αποτιμηθεί σε χρήμα και να ληφθεί υπόψη για τη μείωση του ποσού του καταλογισμού. Ειδικότερα, ο αναιρεσειών προβάλλει ότι η επιστημονική του εργασία (συγγραφή προτάσεων ερευνητικών προγραμμάτων, δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά, συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα και αναφορές σε συνέδρια) καθ' όλη τη διάρκεια της άδειας ενέπιπτε στα συνήθη καθήκοντα του ερευνητή, όπως αυτά αποτυπώνονται στο άρθρο 18 παρ. 2 του ν. 4310/2014, εξυπηρετούσε τους νόμιμους σκοπούς του ΕΛΚΕΘΕ, σύμφωνα με το άρθρο 2 του π.δ/τος 164/2003, η εν λόγω δε εργασία παρέχεται κατά τις συνηθισμένες περιστάσεις από τους ερευνητές του ΕΛΚΕΘΕ μόνο με μισθό. Επίσης, προβάλλει ότι με βάση το ερευνητικό και εν γένει επιστημονικό του έργο κι ενόσω βρισκόταν σε άδεια άνευ αποδοχών, κρίθηκε ότι πληρούσε τα προσόντα για την ένταξή του σε θέση ερευνητή Γ' βαθμίδας στο ΕΛΚΕΘΕ, ενώ το έργο αυτό αποτέλεσε, κατ' άρθρο 32 του ν. 4310/2014, δείκτη αξιολόγησης του ΕΛΚΕΘΕ και συνέβαλε στη χρηματοδότηση του Κέντρου από ενωσιακούς και εθνικούς πόρους.

19. Ο λόγος αυτός που αναπτύσσεται περαιτέρω με το από 10.10.2021 υπόμνημα, με τον οποίο, όπως συνάγεται από το περιεχόμενό του, προβάλλεται εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή της κατ' άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος αρχής της αναλογικότητας, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Τούτο διότι, όπως ορθά κρίθηκε με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, η θεσπισθείσα με τη διάταξη του άρθρου 58 του ν. 3528/2007 ρύθμιση και συγκεκριμένα η υποχρέωση του

υπαλλήλου που έλαβε εκπαιδευτική άδεια να παραμείνει στην υπηρεσία για εύλογο χρονικό διάστημα, το οποίο ορίζεται εκ των προτέρων, δεν αντίκειται στην αρχή της αναλογικότητας, καθόσον, όπως προεκτέθηκε (σκέψη 11 της παρούσας), εξυπηρετεί θεμιτό σκοπό δημοσίου συμφέροντος, καθώς συνδέεται με την ανάγκη να αξιοποιούνται υπηρεσιακά οι δεξιότητες που αποκτούν από την εκπαίδευσή τους, προοπτική στην οποία επενδύει το Δημόσιο ή το ν.π.δ.δ. κατά το διάστημα της εκπαιδευτικής άδειας, κατά το οποίο καταβάλλονται στον υπάλληλο που μεταβαίνει για μετεκπαίδευση στο εξωτερικό, οι τακτικές αποδοχές της οργανικής του θέσης, προσαυξημένες στο διπλάσιο. Συναφώς η συνακόλουθη υποχρέωση του υπαλλήλου που θεσπίζεται με την ίδια διάταξη, να επιστρέψει, σε περίπτωση πρόωρης αποχώρησης από την υπηρεσία, τις αποδοχές που του καταβλήθηκαν κατά τον χρόνο της εκπαίδευσης, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα (σκέψη 12 της παρούσας), δεν συνιστά υπέρμετρο περιορισμό του περιουσιακού του δικαιώματος, καθόσον αποτελεί άμεση συνέπεια της αθέτησης της κατά τα ανωτέρω υποχρέωσης παραμονής στην υπηρεσία και αποβλέπει στην αποκατάσταση της δαπάνης, στην οποία υπεβλήθη το Δημόσιο ή το ν.π.δ.δ. για τη συγκεκριμένη αιτία. Περαιτέρω, κατά τα διαλαμβανόμενα στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, ο αναιρεσειών αξιοποίησε τις δυνατότητες που του προσέφερε η θέση του στο ΕΛΚΕΘΕ και με έξοδα αυτού έλαβε αρχικά εκπαιδευτικές άδειες για μεταπτυχιακές σπουδές και στη συνέχεια άδειες άνευ αποδοχών για το ιδιαίτερα μακρό χρονικό διάστημα (2007-2017), εξαντλώντας όλα τα νόμιμα χρονικά περιθώρια και δεσμεύοντας επί μακρόν τη θέση που κατείχε στο ΕΛΚΕΘΕ, χωρίς να εκπληρώσει στο ελάχιστο την υποχρέωση υπηρετήσής του στο εν λόγω νομικό πρόσωπο μετά τη λήξη της εκπαιδευτικής άδειας, αποφάσισε δε να παραιτηθεί γνωρίζοντας την υποχρέωση επιστροφής του συνόλου των αποδοχών (τακτικών και προσαύξησης) που είχε λάβει κατά το χρονικό διάστημα της εκπαιδευτικής άδειας, δοθέντος ότι οι διατάξεις του άρθρου 58 του ν. 3528/2007, που προβλέπουν τη σχετική υποχρέωση, είναι απόλυτα σαφείς ως προς το ζήτημα αυτό (βλ. σκέψη 5 της παρούσας). Εξάλλου, το γεγονός ότι κατά το ως άνω διάστημα ο αναιρεσειών συμμετείχε σε ερευνητικές και εν γένει επιστημονικές δράσεις σε συνεργασία με διάφορους επιστημονικούς φορείς, μεταξύ των οποίων και το ΕΛΚΕΘΕ, από τη συμμετοχή του δε αυτή, όπως είχε προβάλει και με την έφεση, αποκόμισε οφέλη το ΕΛΚΕΘΕ, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά τον έλεγχο της συμβατότητας του επίδικου διοικητικού μέτρου προς τη συνταγματική αρχή της αναλογικότητας και συναφώς της τήρησης της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των δικαιωμάτων του αναιρεσειόντος και του δημοσίου συμφέροντος που υπηρετούν οι σχετικές διατάξεις, διότι αφενός δεν μπορεί να προσδιοριστεί η ωφέλεια του ερευνητικού κέντρου από τις εν λόγω δράσεις και αφετέρου ο αναιρεσειών αποκόμισε από αυτές πολλαπλά οφέλη (υψηλού επιπέδου εκπαίδευση, παροχή ευκαιριών για διεθνείς συνεργασίες, απόκτηση επαγγελματικών προσόντων, εξέλιξη και επαγγελματική πορεία).

20. Μειοψήφησαν η Αντιπρόεδρος Άννα Λιγωμένου και οι Σύμβουλοι Βασιλική Σοφιανού, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Νεκταρία Δουλιανάκη, Ευφροσύνη Παπαδημητρίου, Χριστίνα Κούνα και Ιωάννης Καλακίκος, οι οποίοι διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: **20.1.** Η ρύθμιση του άρθρου 58 του ν. 3528/2007, με την οποία θεσπίζεται υποχρέωση του υπαλλήλου που έλαβε εκπαιδευτική άδεια να παραμείνει στην υπηρεσία για εύλογο χρονικό διάστημα και, σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσης του, καταλογισμός σε βάρος του με τις αποδοχές που έλαβε κατά τη διάρκεια της άδειας, είναι, καταρχήν, συμβατή με την αρχή της αναλογικότητας. Προκειμένου όμως ο καταλογισμός σε βάρος του αποχωρούντος υπαλλήλου να μην μετατρέπεται, από διοικητικό μέτρο αποκαταστατικό της δαπάνης του Δημοσίου ή του νπδδ, σε κύρωση ή ποινή, επιβάλλεται να τηρείται μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ αφενός του σκοπού δημοσίου συμφέροντος που υπηρετείται με τη θέσπιση της υποχρέωσης παραμονής στην υπηρεσία και τον καταλογισμό και αφετέρου της προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και του σεβασμού των περιουσιακών δικαιωμάτων του υπαλλήλου, λόγω της μονομερούς διά του καταλογισμού επέμβασης της κρατικής εξουσίας στην περιουσία του καταλογισθέντος, κατά την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ [πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 771, 768, 599/2021, βλ. ήδη και τις διατάξεις του άρθρου 150 παρ. 1 και 7 του ν. 4820/2021 (Α' 130), που προβλέπουν τη δυνατότητα μείωσης του καταλογιζόμενου ποσού, κατ' εφαρμογή της αρχής της δίκαιης ισορροπίας για τους «παρανόμως λαβόντες» και πραγματώνουν έτσι νομοθετικά τη συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας]. Ενόψει αυτών απαιτείται όπως το Δικαστήριο ερευνήσει αν με την επίδικη πράξη καταλογισμού τηρήθηκαν οι απαιτήσεις αναλογικότητας και δίκαιης ισορροπίας, σταθμίζοντας όλα τα κρίσιμα δεδομένα της υπόθεσης και αποδίδοντας σε αυτά τη δέουσα βαρύτητα. **20.2.** Στην προκειμένη περίπτωση, από την παραδεκτή επισκόπηση των διαδικαστικών εγγράφων της ουσίας προκύπτει ότι ο ήδη αναιρεσείων προέβαλε ενώπιον του δικάσαντος Τμήματος ειδικούς ισχυρισμούς σχετικά με την ωφέλεια (επιστημονική και οικονομική) που άντλησε το ΕΛΚΕΘΕ από την επιστημονική του δράση καθ' όλη τη διάρκεια των αδειών που είχε λάβει από το ΕΛΚΕΘΕ (εκπαιδευτική άδεια και άδεια άνευ αποδοχών), ήτοι συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα και συγγραφή προτάσεων ερευνητικών προγραμμάτων χρηματοδοτούμενων από ενωσιακούς πόρους σε συνεργασία με ερευνητές του ΕΛΚΕΘΕ και καθηγητές ελληνικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων (ΕΚΠΑ, ΕΜΠ), δημοσιεύσεις και αναφορές σε διεθνώς αναγνωρισμένου κύρους επιστημονικά περιοδικά και συνέδρια, προσκομίζοντας προς απόδειξη των ισχυρισμών αυτών, κατά τα διαλαμβανόμενα στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, ένορκες βεβαιώσεις καθηγητών του Πανεπιστημίου της Ζιρόνα και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων του εσωτερικού (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο). **20.3.** Ενόψει αυτών, στο πλαίσιο της in concreto στάθμισης όφειλε

το Τμήμα, συνεκτιμώντας (α) ότι ο αναιρεσείων παρείχε σημαντικό ερευνητικό και εν γένει επιστημονικό έργο καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής του άδειας και της άδειας άνευ αποδοχών, συναφές με το αντικείμενο του ΕΛΚΕΘΕ και σύμφωνο με τους σκοπούς του, όπως αυτοί περιγράφονται στο άρθρο 2 του π.δ/τος 164/2003 (βλ. σκέψη 13 της παρούσας), σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι εν λόγω δραστηριότητες αποτελούν κρίσιμα στοιχεία για την αξιολόγηση του ερευνητικού κέντρου, η οποία (αξιολόγηση) συνδέεται και με τη χρηματοδότησή του, αλλά και την αξιολόγηση της προόδου της χώρας στην ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας, (βλ. τις προκεκτεθείσες διατάξεις των άρθρων 31 και 32 του ν. 4310/2014, σκέψη 14), (β) ότι ενόσω βρισκόταν σε άδεια άνευ αποδοχών εντάχθηκε σε προσωποπαγή θέση ερευνητή Γ' βαθμίδας («εντεταλμένος ερευνητής») του ΕΛΚΕΘΕ, κατόπιν αξιολόγησης του ερευνητικού και εν γένει επιστημονικού του έργου με βάση τα κριτήρια της διάταξης του άρθρου 18 παρ. 2 του ν. 4310/2014 (σκέψη 14), (γ) τις ιδιαίτερες συνθήκες απασχόλησης των ερευνητών, οι οποίοι εργάζονται αυτοτελώς και ανεξάρτητα κατά την εκτέλεση του ερευνητικού τους έργου, χωρίς να απαιτείται η καθημερινή φυσική παρουσία τους στο ερευνητικό κέντρο και (δ) το ιδιαίτερα υψηλό ποσό του καταλογισμού (97.938,84 ευρώ), να προβεί σε μείωση του ποσού αυτού, κατ' εφαρμογή των αρχών της αναλογικότητας και της δίκαιης ισορροπίας, ώστε να διασφαλίζεται ότι με τον επίδικο καταλογισμό δεν επιβάλλεται σε βάρος του αναιρεσείοντος ένα δυσανάλογο βάρος. Ενόψει αυτών, ο μοναδικός προβαλλόμενος λόγος της αίτησης αναίρεσης είναι βάσιμος και πρέπει να γίνει δεκτός. Η γνώμη, όμως, αυτή δεν κράτησε.

21. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, η υπό κρίση αίτηση πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

22. Απορριπτομένης της αίτησης, πρέπει να διαταχθεί η επιστροφή στον αιτούντα του αχρεωστήτως καταβληθέντος παραβόλου, ποσού 200,00 ευρώ, καθώς και η κατάπτωση του υπολοίπου ποσού αυτού, ύψους 150,00 ευρώ, υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου (άρθρο 310 παρ. 1 εδ. β' και 3 του ν. 4700/2020). Τέλος, το Δικαστήριο, εκτιμώντας τις περιστάσεις, απαλλάσσει τον αιτούντα από τη δικαστική δαπάνη του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.)» (άρθρο 314 παρ. 3 εδ. β' του ν. 4700/2020).

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την κρινόμενη αίτηση.

Διατάσσει την επιστροφή στον αιτούντα αχρεωστήτως καταβληθέντος παραβόλου ποσού 200,00 ευρώ και την κατάπτωση του υπολοίπου παραβόλου, ποσού 150,00 ευρώ, υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.

Απαλλάσσει τον αιτούντα από τη δικαστική δαπάνη του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «... (...)».

